

เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน

Economic and Wellbeing of the Cross - cultural Marriage Women in Rural Isan

ทิพย์สุดา ปรีดาพันธ์ (Thipsuda Preedaphan)* ดร.ดุษฎี อายุวัฒน์ (Dr.Dusadee Ayuwat)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่มีครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตก จำนวน 10 ครัวเรือน เลือกมาอย่างเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11 ราย ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และไม่มีหนี้สิน 2) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีการออม และ 3) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และไม่มีการออม

ABSTRACT

The purposes of this research are to examine economic and wellbeing of the cross-cultural marriage women in rural Isan. This qualitative research studied the rural village , Khon Kaen province which selected 10 households of cross-cultural marriage women by selective sampling. Data was collected through in-depth interview with 11 Key informants as well as non-participant observation. Content analysis was applied for qualitative data analysis. The research indicate that households of women with cross-cultural marriage has 3 different economic status; 1) Household with a very well improved economic status and wellbeing with more income, more assets, savings and no debts, 2) Household with a well improved economic status and wellbeing with more income, more assets, no debts but no savings, and 3) Household with a slightly improved economic status and wellbeing with more income, no debts, no further assets and no savings.

คำสำคัญ: การสมรสข้ามวัฒนธรรม เศรษฐกิจครัวเรือน ความเป็นอยู่

Key Words: Cross cultural marriage, Households economy, Wellbeing

* นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการสร้างครอบครัว (Family Formation) รูปแบบใหม่ที่เป็น การสร้างครอบครัวร่วมกับชาวตะวันตกหรือครอบครัวข้ามวัฒนธรรม ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทัศนคติที่ถูกหล่อหลอมด้วยวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนมากกว่ารูปแบบที่เคยเป็นมาในอดีต (ภัสสร ลิมานนท์, 2556) ปรากฏการณ์การสร้างครอบครัวของหญิงไทยในชนบทกับคู่สมรสชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวยุโรปและอเมริกา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถือเป็นค่านิยมใหม่ในการสร้างครอบครัวและมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น (Tosakul, 2007)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นรูปธรรมคือ เศรษฐกิจครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งการมีทรัพย์สิน มีความสามารถในการจุนเจือครอบครัว และมีที่ดินสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวก และความสามารถในการลงทุนหรือมีกิจการเป็นของตนเอง (บัวพันธ์ พรหมพิง, 2548) นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงจูงใจในเชิงเศรษฐกิจถือเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงจากประเทศกำลังพัฒนาตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรม และผู้หญิงรับรู้ว่าคุณภาพทางสังคมของตนเองจะดีขึ้นเมื่อได้สมรสกับชาวตะวันตก (Borjas, 1986) อีกทั้งผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีความพึงพอใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกับสามีชาวต่างชาติ เพราะครัวเรือนของผู้หญิงได้รับความสุขสบายด้วย (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2549)

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การสมรสข้ามวัฒนธรรมยังส่งผลต่อข้อจำกัดในการทำกิจกรรมในเชิงกฎหมาย เช่น การที่สามีชาวต่างชาติตั้งใจทิ้งภรรยาคนไทย โดยเดินทางกลับประเทศของตนและไม่กลับมาประเทศไทยอีก ทำให้ผู้หญิงไทยไม่สามารถทำนิติกรรมบางอย่างที่กฎหมายกำหนดว่าต้องได้รับความ

ยินยอมจากคู่สมรส เช่น นิติกรรมการซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น (ชนกร วรปรัชญากุล, 2552) นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้หญิงไทยบางรายถูกบังคับจากคู่ครองของให้ออกไปหางานทำนอกบ้าน โดยการบังคับให้ขายบริการทางเพศ ซึ่งหากไม่ยินยอม ก็จะถูกทำร้ายร่างกายอีกด้วย (คุณฤทัย อายวัฒน์และคณะ, 2554)

ปรากฏการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสะท้อนว่าการสมรสข้ามวัฒนธรรมไม่ได้นำมาซึ่งสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของผู้หญิงดีขึ้นเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า การสมรสข้ามวัฒนธรรมอาจนำมาซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ด้อยลงด้วยเช่นกัน ผลการศึกษาจะก่อให้เกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการช่วยเหลือครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมให้สอดคล้องตามสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้น เพื่อศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากปรากฏการณ์การสมรสข้ามวัฒนธรรม มีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในระดับครัวเรือนได้แก่ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตกในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนสมรสและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา 1 ปีขึ้นไป และปัจจุบันพำนักอยู่ในประเทศไทย พื้นที่วิจัย

คือ หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน อสม. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเครือข่ายของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 11 ราย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน และผู้ให้ข้อมูลระดับครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตก จำนวน 10 ครัวเรือน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตก

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาข้อสรุปสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย บริบทชุมชน และสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บริบทหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่ทำการศึกษาคือหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศห่างจากตัวเมืองขอนแก่นประมาณ 52 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มตั้งแต่ด้านทิศตะวันออกลงมาถึงด้านทิศใต้ และเป็นที่ราบเนินดินขนาดใหญ่บริเวณเทือกเขาซึ่งทอดยาวตลอดแนวบริเวณด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีน้ำพองไหลผ่าน ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนกระจุกตัวบริเวณที่ราบลุ่มติดลำน้ำซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ และขยายพื้นที่ตั้งบ้านเรือนออกไปบริเวณที่ราบสูงด้านทิศตะวันตกตามแนวสันเขา บริเวณรอบๆ หมู่บ้านยังเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติ เขื่อนอุบลรัตน์ และสนามกอล์ฟ ส่งผลต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและการสร้างอาชีพให้กับคนใน

หมู่บ้าน การคมนาคมเข้าออกในหมู่บ้านมีความสะดวกในการเดินทาง

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ อ้อย มันสำปะหลัง และสวนยางพารา เป็นต้น ส่วนอาชีพรอง คือ การรับจ้างทั่วไป เช่น การเป็น caddy ที่สนามกอล์ฟ ลูกจ้างโรงงานไฟฟ้า และรับจ้างเป็นแม่บ้าน เป็นต้น รวมถึงการย้ายถิ่นออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน

หมู่บ้านมีจำนวนประชากรจำนวน 347 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเฉลี่ยเพียง 1-5 ไร่ ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองต่างย้ายถิ่นออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 เกิดการย้ายถิ่นของผู้หญิงในหมู่บ้านจำนวนหนึ่งเข้าสู่งานในภาคบริการและธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าส่งผลกระทบต่อภาวะเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยเงื่อนไขสำคัญในการเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมเชื่อมโยงในหลายปัจจัย สามารถแบ่งสถานการณ์การสมรสข้ามวัฒนธรรมในหมู่บ้านออกเป็น 2 ยุค ดังนี้

1.1. ยุคแรกก่อนปี 2541 (ก่อนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว)

การสมรสข้ามวัฒนธรรมระหว่างหญิงไทยกับชาวตะวันตกในยุคแรก เป็นยุคเครือข่ายที่มีลักษณะของการอาศัยเครือข่ายระหว่างเพื่อนและญาติเพื่อนำไปสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยในยุคแรกนี้ มีผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกในหมู่บ้าน จำนวน 4 ราย โดยผู้หญิงทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การสมรสกับชายไทยมาก่อนแต่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรส และมีลูกคิด อาชีพเดิมคือเป็น Caddy ในสนามกอล์ฟ จำนวน 3 ราย และอาชีพเกษตรกร 1 ราย การเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงกลุ่มนี้ เริ่มจากได้รับการชักชวนจากญาติและเพื่อนในหมู่บ้านที่สมรสข้ามวัฒนธรรมอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อผู้หญิงกลุ่มนี้กลับมาเยี่ยมภูมิลำเนาจึงชักชวนให้เพื่อนและเครือญาติไปทำงานในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด จังหวัด

ระของเช่นเดียวกับตน และนำไปสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตก

สัญชาติของกลุ่มสมรสชาวต่างชาติ ได้แก่ เยอรมัน 3 ราย และสวีเดน 1 ราย ทั้งนี้พบว่า ชาวตะวันตกทั้งหมดต่างเคยผ่านการสมรสมาแล้ว และมีอายุอยู่ระหว่าง 50-65 ปี ภายหลังจากสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงจำนวน 2 รายตัดสินใจย้ายถิ่นติดตามสามีชาวตะวันตกเพื่อไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนี และอีกจำนวน 2 ราย ตัดสินใจกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับชาวตะวันตกในหมู่บ้าน โดยมีการต่อเติมบ้านเรือน ซ้อมที่ดิน และสร้างบ้านใหม่ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านเพิ่มเติม เช่น เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ สุขภัณฑ์ เครื่องครัวแบบตะวันตก เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงถึงจุดเริ่มของการก้าวเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม การมีวิถีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดการมีทัศนคติที่ดีต่อการสมรสข้ามวัฒนธรรมในหมู่บ้าน โดยหลายครัวเรือนยินดีและสนับสนุนให้ลูกสาวสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติ

1.2.ยุคหลังปี 2542 (หลังนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว)

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว (Amazing Thailand) ของรัฐประมาณ ปี พ.ศ. 2541 ส่งผลให้เกิดสถานบริการและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวที่หลากหลายกระจายอยู่ตามเขตเมืองและแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผู้หญิงจากหมู่บ้านต่างย้ายถิ่นเข้าสู่งานในสถานบริการเพิ่มมากขึ้นเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทั้งการถูกชักชวนผ่านเครือข่ายที่เป็นเครือข่ายและเพื่อนที่ทำงานในสถานบริการ และการตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยตนเอง ทำให้ผู้หญิงจากชนบทมีโอกาสพบกับชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อจำนวนการสมรสข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นถึง 19-20 คู่ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ทั้งในรูปแบบการใช้ชีวิตร่วมกันในต่างประเทศและใช้ชีวิตร่วมกันในประเทศไทย โดยผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีอายุ

ระหว่าง 36-52 ปี มีรายได้ระหว่าง 7,000-50,000 บาท ส่วนใหญ่มีอาชีพแม่บ้าน รองลงมาคือการประกอบธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย และรับราชการ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับประถมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรี

สถานภาพสมรสก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยส่วนใหญ่คือหย่าร้าง รองลงมาคือสถานภาพโสด และเป็นหม้าย มีการจดทะเบียนสมรสกับสามีชาวตะวันตกในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ ชาวตะวันตกส่วนมากมีสัญชาติอังกฤษ รองลงมาเป็นสัญชาติเยอรมัน อิตาลี ฝรั่งเศส สวีเดน และนอร์เวย์ ตามลำดับ มีอายุอยู่ระหว่าง 59-65 ปี มีการประกอบอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกัน ได้แก่ วิศวกร ช่างฝีมือ พนักงานบริษัท พนักงานขับรถ พ่อครัว พนักงานไปรษณีย์ เป็นต้น และยังคงพบว่าสามีชาวตะวันตกเคยมีประสบการณ์การสมรสมาแล้วทั้งสิ้น ภายหลังจากมีอายุแล้ว จึงตัดสินใจพำนักในประเทศไทยร่วมกับภรรยาคนไทยในหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าในยุคนี้ชาวต่างชาติและหญิงไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีคุณลักษณะที่หลากหลายทั้งการประกอบอาชีพ การศึกษา ประสบการณ์การสมรส เป็นต้น

การสมรสข้ามวัฒนธรรมใน 2 ยุค ข้างต้นสามารถสรุปเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมได้ ดังนี้ 1) ความไม่แน่นอนของธรรมชาติและสภาพทางการเกษตร ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้ผู้หญิงต้องย้ายถิ่นเข้าสู่งานทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ 2) การชักชวนจากเครือข่ายเข้าสู่งานในสถานบริการและธุรกิจท่องเที่ยว 3) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของครัวเรือนและคนในชุมชนที่สนับสนุนให้บุตรหลานเข้าสู่งานสมรสข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น 4) การยึดมั่นความกตัญญู ที่ผู้หญิงพยายามช่วยเหลือครอบครัว ทั้งในสำนักความเป็นลูกสาวและการเป็นแม่ที่ดี ตลอดจนการหาที่พึ่งพิงดูแลเพื่อการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่งานสมรสข้ามวัฒนธรรม

**2. สถานะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของ
ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม**

ผลการศึกษาด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งสามารถจัดกลุ่มลักษณะที่บ่งชี้การเปลี่ยนแปลงสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ใน 4 ด้าน คือ การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และการไม่มีหนี้ โดยนำลักษณะดังกล่าวก่อนการสมรสมาเปรียบเทียบกับหลังการสมรส ผลการวิเคราะห์ พบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และไม่มีหนี้สิน 2) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน ไม่มีการออม และ 3) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และไม่มีการออม ซึ่งรายละเอียดในแต่ละรูปแบบมีดังนี้ (ดังตารางที่ 1)

**2.1 สถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่
ครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมดีขึ้นมาก**

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้และมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และการไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการสมรส ซึ่งในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 4 ครัวเรือน จาก 10 ครัวเรือน ซึ่งผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีอายุระหว่าง 40-45 ปี เคยผ่านการสมรสกับชายไทยมาก่อนแต่ได้หย่าร้าง และมีลูกติด อาชีพเดิมก่อนการสมรสคือการทำงานภาคการเกษตร การทำงานโรงงาน และการทำงานในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยว สำหรับสามีชาวตะวันตกมีอายุระหว่าง

57-65 ปี ส่วนใหญ่มีสัญชาติเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ เป็นต้น มีอาชีพวิศวกร พนักงานบริษัท เป็นต้น

การมีรายได้เพิ่มขึ้น ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงโดยการมีรายได้เพิ่มจากแหล่งรายได้ที่หลากหลายมากขึ้น โดยก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรมผู้หญิงประกอบอาชีพในภาคการเกษตร การรับจ้างเป็น Caddy สนามกอล์ฟ ตลอดจนการย้ายถิ่นไปทำงานในโรงงานซึ่งมีค่าตอบแทนเป็นรายวันวันละประมาณ 100-200 บาท แต่รายได้ไม่เพียงพอ เพราะต้องรับภาระในการส่งเงินกลับบ้าน เพื่อดูแลสมาชิกครอบครัวในถิ่นต้นทาง ทำให้ผู้หญิงตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าทำงานในแหล่งท่องเที่ยวและสถานบริการ จากการชักชวนของเพื่อนในพัทยาและเกาะเสม็ด ทำให้มีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 5000-6,000 บาท ภายหลังกการสมรสข้ามวัฒนธรรมและได้ย้ายกลับมาใช้ชีวิตในหมู่บ้าน ผู้หญิงมีรายได้และแหล่งรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งจากการได้รับรายได้ประจำจากสามีชาวตะวันตกเป็นรายเดือนระหว่าง 15,000-120,000 บาท ซึ่งจำนวนรายได้ดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายรายเดือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้หญิงบางคนยังสามารถลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวในหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครัวเรือน ได้แก่ การทำธุรกิจรีสอร์ท ร้านคาราโอเกะ ร้านค้า เป็นต้น และจากการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมบางคนมีรายได้จากสามีชาวตะวันตกสูงถึง 120,000 บาท ประกอบกับการประกอบธุรกิจส่วนตัวจนมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มสูงกว่า 150,000 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าผู้หญิงต้องรับภาระในการส่งลูกหลานหลายคนศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อเดือนสูงถึง 50,000-60,000 บาทอีกด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนรายได้จากทุกแหล่งรายได้ทั้งก่อนและหลังการสมรสพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมทุกคน

การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ก่อนการสมรสครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกไม่มีทรัพย์สินใดๆ เป็นของตนเอง ทั้งบ้านและที่ดินทำ

กินเป็นของตนเอง เนื่องจากก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงทุกคนมีประสบการณ์การสมรสกับชายไทยมาก่อน แต่หย่าร้าง ทำให้ผู้หญิงต้องกลับมาพึ่งพาอาศัยร่วมกับ บิดามารดา และรับการดูแลดูแลลูกคิดและสมาชิกในครัวเรือนอีกด้วย ภายหลังจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและหลากหลาย เช่น การมีที่ดินทำกิน เป็นของตนเอง การปลูกบ้าน การมียานพาหนะเพิ่มขึ้น จำนวนมากถึง 7 คัน ได้แค่ รถยนต์ 3 คัน รถมอเตอร์ไซค์ 4 คัน และการเป็นเจ้าของธุรกิจ เช่น รีสอร์ท ร้านคาราโอเกะ นอกจากนี้ยังพบว่าบางครัวเรือนสามารถซื้อที่ดินในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นถึง 28 ไร่ รวมทั้งการเป็นเจ้าของสวนยางพารา จำนวน 12 ไร่ เป็นต้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นการมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม

มีการออม ก่อนการสมรส สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีความยากลำบาก ทำให้ครัวเรือนมีรายได้ไม่เหลือเพื่อการออมในทุกรูปแบบ ภายหลังจากการสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตก สถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตกมีสภาพที่ดีขึ้นมาก จนสามารถมีเงินออมในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปของเงินฝากในธนาคาร การซื้อทองรูปพรรณ การทำประกันชีวิตให้กับตนเองและลูกครึ่ง และการซื้อที่ดินเพิ่มเติม เป็นต้น

การไม่มีหนี้สิน ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจฝืดเคือง เนื่องจากการประกอบอาชีพในภาคการเกษตรเพียงอย่างเดียว ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อสมาชิกในครัวเรือน และแม้จะรับจ้างทำงานเป็น Caddy ในสนามกอล์ฟแต่ค่าตอบแทนที่ได้รับอยู่ระหว่าง 5,000-6,000 บาทต่อเดือนเท่านั้น ทำให้ครัวเรือนต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ เพื่อใช้จ่ายหมุนเวียนในการทำการเกษตร จำนวนสูงกว่า 200,000 บาท ภายหลังจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงได้รับความ

ช่วยเหลือจากสามีชาวตะวันตกในการช่วยชำระหนี้สินของครอบครัวได้หมดสิ้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนว่าสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น การออม และการไม่มีหนี้ที่ ส่งผลให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาก ดังคำสัมภาษณ์ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวฝรั่งเศสว่า

“...ที่มีบ้านอยู่ มีทุกอย่างเพราะเขา(สามีชาวตะวันตก) ถ้าไม่มีเขาที่จะไม่มีอะไรเลย ชีวิตที่เมื่อก่อนลำบากมาก ทั้งทำนา ทำไร่ ความยากลำบาก ทำให้ต้องไปทำงานโรงงาน ได้ค่าจ้างก็แค่วันละร้อย ไม่พอกิน มาวันนี้ที่มีทุกอย่าง ดีขึ้นมากๆ คือ ถ้าไม่มีเขา ชีวิตที่จะไม่มีอย่างทุกวันนี้ เขา (สามีชาวตะวันตก) มาช่วยเรา...”

2.2 สถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นค่อนข้างมาก

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือนดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีการออม และการไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการสมรส ซึ่งในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 5 ครัวเรือน ซึ่งผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มนี้มีอายุระหว่าง 38-53 ปี เคยผ่านการสมรสแต่หย่าร้าง 4 ราย และมีสถานภาพโสดก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม 1 ราย ก่อนการสมรส ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ รับราชการ พนักงานอัตราจ้าง ในองค์การบริหารส่วนตำบล Caddy สนามกอล์ฟ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล พนักงานโรงงาน และเกษตรกร เป็นต้น ผู้หญิงกลุ่มนี้ได้ย้ายไปทำงานและตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตก ซึ่งมีอายุระหว่าง 59 – 66 ปี ได้แก่ สัญชาติอิตาลี อังกฤษ สวีเดน และนอร์เวย์ ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพ่อครัว คนขับรถ เป็นต้น

การมีรายได้เพิ่มขึ้น ภายหลังจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม ส่วนใหญ่สามีชาวตะวันตกอยู่ในวัยเกษียณอายุ จดทะเบียนสมรสร่วมกับผู้หญิงในประเทศไทย และบางคนจดทะเบียนสมรสในต่างประเทศ และตัดสินใจย้ายถิ่นมาใช้ชีวิตร่วมกับผู้หญิงในหมู่บ้าน โดยมอบเงินรายได้ให้กับภรรยาเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวเป็นรายเดือนระหว่าง 15,000-40,000บาท ทั้งนี้สามีชาวตะวันตกจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในบ้านทั้งหมด ทำให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีแหล่งรายได้และมีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น เพียงพอต่อการส่งเสียเลี้ยงดูจนเจ็อบิตามารดา และลูกติด อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้หญิงกลุ่มนี้จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากสามีชาวตะวันตก แต่ก็น้อยกว่ากลุ่มแรก เพราะเงินสวัสดิการของชาวตะวันตกที่ได้น้อยกว่ากลุ่มแรก ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงมีรายได้เพิ่มขึ้นน้อยกว่ากลุ่มแรก ทำให้ผู้หญิงบางคนต้องสร้างรายได้ด้วยการทำธุรกิจ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านขายของชำ เป็นต้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนรายได้จากทุกแหล่งรายได้ทั้งก่อนและหลังการสมรสพบว่า ครัวเรือนที่ผู้หญิงสมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้เพิ่มขึ้นภายหลังจากสมรสทุกคน

การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง เพราะยังอาศัยร่วมกับบิดามารดา ประกอบกับการรับจ้างนอกภาคเกษตรมีรายได้เป็นรายวัน และหย่าร้างจากชายไทย และมีลูกติด ผู้หญิงจึงต้องพึ่งพาอาศัยร่วมกับบิดามารดา และสมาชิกในครัวเรือนอีกหลายชีวิต อีกทั้งการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทำให้ผู้หญิงต้องดิ้นรนออกไปแสวงโอกาสด้วยการย้ายถิ่นเข้าทำงานในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยวจากการแนะนำจากเพื่อนและเครือญาติ ภายหลังจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม สามีชาวตะวันตกซื้อที่ดินและสร้างบ้านหลังใหม่ ทำให้ครัวเรือนที่ผู้หญิงสมรสข้ามวัฒนธรรมสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้หลากหลายเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เช่น การมีที่ดิน การสร้างบ้าน การซื้อยานพาหนะ ได้แก่ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์เป็นของตนเอง นอกจากนี้บาง

รายยังมีความสามารถในการต่อเติมบ้านเรือนให้กับบิดามารดาได้อีกด้วย

ไม่มีการออม ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรมด้วยสถานะทางเศรษฐกิจที่ยากลำบากที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติและการทำการเกษตรเป็นหลัก ทำให้ต้องหารายได้เพิ่มเติมด้วยการรับจ้างเป็น Caddy ในสนามกอล์ฟ โดยได้ค่าตอบแทนเป็นรายวัน ทำให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมไม่มีรายได้เพียงพอที่จะเก็บออมได้ ภายหลังจากการสมรสข้ามกับชาวตะวันตก พบว่า รายได้หลักของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม มาจากสามีชาวตะวันตกซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการบริหารจัดการเงินภายในครอบครัวทั้งหมด โดยสามีชาวตะวันตกจะให้รายได้เป็นรายเดือนจำนวนหนึ่งเพียงเพื่อใช้จ่ายส่วนตัวเท่านั้น ในขณะที่ผู้หญิงยังต้องรับภาระส่งเงินเพื่อจุนเจือครัวเรือนอีกด้วย ดังนั้น ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มนี้จึงไม่มีการออมในรูปแบบต่างๆ

การไม่มีหนี้สิน ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือนมีภาระหนี้สิน อันเนื่องมาจากการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ ผลผลิตทางเกษตรไม่ได้ผลดี ซึ่งแม้ผู้หญิงจะออกไปรับจ้างทำงานในสนามกอล์ฟ หรือการเป็นพนักงานจ้าง แต่รายได้ที่ได้รับมีจำนวนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทั้งการทำการเกษตร ค่าใช้จ่ายในบ้าน ตลอดจนการรับผิดชอบสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันหลายชีวิต ทำให้ต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้ผู้หญิงก้าวเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม ทั้งนี้พบว่าภายหลังจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือนสามารถชำระหนี้สินได้จำนวนมากถึงกว่าแสนบาท โดยสามีชาวตะวันตกให้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้สินจนหมด จึงทำให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสไม่มีหนี้สิน

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือนดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีการออม และไม่มีหนี้ ปรากฏการณ์สะท้อนถึงสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมดีขึ้นค่อนข้างมาก

คำสัมภาษณ์ของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวอังกฤษว่า

“...ตั้งแต่ที่แต่งงานใหม่ ชีวิตดีขึ้นมาก แต่ก่อนหาเงินคนเดียวลำบากมาก ความลำบากทำให้ที่ที่ต้องทำทุกอย่าง ที่ต้องส่งเงินให้ตายาย ให้ลูกของพี่ ทั้งเป็น Caddy ทั้งขายล็อตเตอรี่ พอแต่งงานกับลุง (สามีชาวตะวันตก) เขาส่งเงินให้ใช้ทุกเดือน ความเป็นอยู่สบายขึ้น ทุกวันนี้ยังต้องส่งเสียเลี้ยงดูตายายอยู่ ลูกก็ได้เรียนหนังสือ มีความสุขขึ้นมาก...”

2.3 สถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีการออม และการไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการสมรส ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน

1 ครัวเรือน ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย โดยผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมอายุ 36 ปี เคยมีประสบการณ์สมรสกับชายไทยแต่หย่าร้าง และมีลูกติด อาชีพเดิมก่อนการสมรสคือการทำงานภาคการเกษตร การทำงานในโรงงาน และในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยว นำไปสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกสัญชาติอังกฤษ หลังการสมรสผู้หญิงมีรายได้เพิ่มขึ้น และยังคงทำงานรับจ้างและเลี้ยงดูลูกติดและลูกครึ่งในหมู่บ้าน

การมีรายได้เพิ่มขึ้น ก่อนการสมรสผู้หญิงมีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ที่ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากรายได้จะขึ้นกับผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอน อีกทั้งหย่าร้างและมีลูกติด ทำให้ผู้หญิงต้องย้ายถิ่น ค้าขาย ทำงาน โรงงาน โดยเมื่อประมาณ 10 ปีก่อนได้รับค่าจ้างรายวันเพียงวันละ 100 บาท ต่อมาได้รับการชักชวนจากเพื่อนให้เข้าทำงานในสถานบริการที่เกาะสมุย โดยให้ค่าตอบแทนเดือนละ 6,000-8,500 บาท และจากการทำงาน ส่งผลให้พบกับสามีชาวตะวันตก ภายหลังการ

สมรสข้ามวัฒนธรรมและการจดทะเบียนสมรส ผู้หญิงกลับมาอยู่อาศัยร่วมกับครัวเรือนในหมู่บ้านชนบท แต่สามีชาวตะวันตกยังไม่เกษียณอายุการทำงาน จึงเดินทางกลับมาเยี่ยมภรรยาและลูกครึ่งปีละ 2 ครั้ง โดยส่งเงินมาให้ทุกเดือนๆละ 12,000 บาท นอกจากนี้ การที่ผู้หญิงยังประกอบอาชีพรับจ้างร่วมด้วย เช่น การรับจ้างค่านาเกี่ยวข้าว ซึ่งก่อให้เกิดรายได้อีกทางหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนรายได้จากทุกแหล่งรายได้ทั้งก่อนและหลังการสมรสพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้เพิ่มขึ้นภายหลังการสมรส

ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ก่อนการสมรสครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมไม่มีทรัพย์สินใดๆ เป็นของตนเอง ทั้งไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และไม่มีบ้าน อันเนื่องมาจากความยากจนและประสบปัญหาครอบครัว แต่ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมพบว่าถึงแม้จะมีบุตรร่วมกัน 1 คน และจดทะเบียนสมรสร่วมกันในประเทศไทย แต่ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมยังไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นคือไม่มีที่ดิน บ้าน และรถยนต์เหมือนกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสามีชาวตะวันตกยังไม่เกษียณอายุการทำงานในประเทศอังกฤษ และปัจจุบันไม่ได้อยู่อาศัยในประเทศไทยร่วมกับภรรยา แต่เพียงวางแผนร่วมกันไว้ว่าในอนาคตจะสร้างบ้านในประเทศไทยภายหลังการเกษียณอายุ โดยในปัจจุบันสามีชาวตะวันตกจะโอนเงินให้เป็นรายเดือนเพียงอย่างเดียว

ไม่มีการออม ก่อนการสมรสครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมยังพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมยังไม่มีการออมในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบของเงินฝากหรือการประกันชีวิต เนื่องจากต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูกติดและลูกครึ่ง เช่น ค่าการศึกษา ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน เป็นต้น

การไม่มีหนี้สิน ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรมแม้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มนี้เป็นครอบครัวที่ยากจน แต่ไม่มีภาระหนี้สิน ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือนที่ผู้หญิงสมรสข้าม

วัฒนธรรมมีรายได้ประจำจากสามีชาวตะวันตก และสามีชาวตะวันตกยังสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ทำให้ไม่มีภาระหนี้สิน

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมที่มีสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และการไม่มีหนี้ ดังคำสัมภาษณ์จากครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวอังกฤษว่า

“...แต่ก่อนฉันลำบากกว่านี้มาก ตอนนี่ก็ดีขึ้นอย่างที่เห็น อยากได้อะไรก็ขอแฟน (สามีชาวตะวันตก) เขาก็ให้ ขอพิเศษเขาก็ให้ แต่ฉันยังไม่มีบ้าน ไม่มีรถเหมือนเมียฝรั่งคนอื่น ทุกวันนี้ก็อาศัยอยู่กับแม่...”

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Guri Tyldum and Marianne Tveit (2008) ที่พบว่า การสมรสข้ามวัฒนธรรมอาจไม่ได้นำมาซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทุกครัวเรือน โดยบางครัวเรือนผู้หญิงไม่มีอำนาจในการใช้จ่าย ไม่มีรายได้ แต่การตัดสินใจต้องขึ้นกับสามีชาวตะวันตกเท่านั้น ทำให้เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิต

ตารางที่ 1 เศรษฐกิจครัวเรือนหลังการสมรสของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น

ตัวบ่งชี้	สถานะเศรษฐกิจครัวเรือนหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม		
	กลุ่มดีขึ้นมาก	กลุ่มดีขึ้นค่อนข้างมาก	กลุ่มดีขึ้นเล็กน้อย
การมีรายได้เพิ่มขึ้น	√	√	√
การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น	√	√	×
การออม	√	×	×
การไม่มีหนี้สิน	√	√	√

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษานโยบายทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน สรุปได้ว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และไม่มีหนี้สิน 2) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีการออม และ 3) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีการออม ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Plambech (2010) ที่พบว่า การที่ผู้หญิงตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นความปรารถนาที่จะมีฐานะความเป็นอยู่ของตนและครอบครัวดีขึ้น ในขณะที่ผู้ชายปรารถนาที่จะมีครอบครัวที่มีผู้หญิงคอยเอาใจใส่ดูแล นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความคล่องตัวทางเศรษฐกิจในครอบครัวด้วย (ศรีหทัย เวลส์, 2556)

สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมแตกต่างกัน คือ เงินสวัสดิการเกษียณอายุของสามีชาวตะวันตก และ การที่สามีชาวตะวันตกตัดสินใจมาใช้ชีวิตในประเทศไทยอย่างถาวร กล่าวคือ สามีที่มีอาชีพทำรายได้มาก เช่น วิศวกร พนักงานบริษัท เมื่อเกษียณอายุไปแล้วก็จะได้รับเงินสวัสดิการมากขึ้นด้วย ส่งผลต่อครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้หญิงที่สมรสกับวิศวกรชาวอังกฤษมีรายได้ต่อเดือนสูงถึง 120,000 บาท ในขณะที่ผู้หญิงบางครัวเรือนมีรายได้เพียงเดือนละ 15,000 บาท นอกจากนี้ การที่สามีชาวตะวันตกตัดสินใจมาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร ทำให้สามีชาวตะวันตกซื้อที่ดินและสร้างบ้านหลังใหญ่ที่มีความมั่นคง และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องใช้ไฟฟ้า ส่งผลให้

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่บางครัวเรือนสามีไม่ได้ย้ายมาอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวรไม่มีการสร้างบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ แต่จะอาศัยร่วมกับมารดาและครัวเรือนฝ่ายหญิง

ในบางครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมสามารถประกอบอาชีพ มีรายได้มากก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก กล่าวคือ ผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันยังคงมีอาชีพรับราชการครู มีรายได้ต่อเดือนสูงถึงห้าหมื่นบาท ในขณะที่ผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงค่อนข้างจำกัด ผู้หญิงบางคนจึงพึ่งพารายได้จากสามีเท่านั้น นอกจากนี้ การที่ผู้หญิงบางคนตัดสินใจลงทุนประกอบธุรกิจต่างๆ เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านค้า ก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งซึ่งช่วยให้สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมดีขึ้น เพราะมีรายได้หมุนเวียน และมีกำไรจากการทำธุรกิจ ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยคาดหวังว่าการสมรสจะช่วยยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ จรัมพรโห้ลำยอง (2552) ที่พบว่า ปัจจัยการทำงาน รายได้ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเงิน ย่อมส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจสร้างครอบครัว และการอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาของบุคคล

นอกจากนี้ การที่บิดามารดาแบ่งที่ดินเพื่อเป็นที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งในบางครัวเรือนมีพื้นที่อยู่อาศัยกว้างถึง 100 ตารางวา ก็มีผลทำให้ทรัพย์สินของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การมีบุตรร่วมกันของผู้หญิงและสามีชาวตะวันตก ก็ทำให้สามีชาวตะวันตกมีความรับผิดชอบมากขึ้น ได้แก่ การส่งเสียค่าเล่าเรียน การทำประกันชีวิต และฝากเงินให้กับบุตร ในทางตรงกันข้าม ครัวเรือนที่ไม่มีบุตรร่วมกันจะไม่มีลักษณะความสัมพันธ์ในลักษณะนี้

จะเห็นได้ว่าสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่หลากหลายทั้งจากตัวผู้หญิง และจากสามีชาวตะวันตก รวมถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อครอบครัวเดิม ได้แก่ เงินสวัสดิการเกษียณอายุของสามีชาวตะวันตก การตัดสินใจมาใช้ชีวิตในประเทศไทยอย่างถาวรของสามี การประกอบอาชีพที่มั่นคงของผู้หญิง การตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจของผู้หญิง การแบ่งที่ดินของบิดามารดาให้สร้างที่อยู่อาศัย และการมีบุตรด้วยกัน เงื่อนไขดังกล่าวสอดคล้องกับ Constable (2005) กล่าวว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผู้หญิงตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า เพราะการสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงและครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและการเลื่อนชั้นทางสังคมที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมไม่ได้มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเหมือนกันทั้งหมด ดังนั้นสังคมไม่ควรคาดหวังที่จะยกฐานะทางเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม ควรเปลี่ยนทัศนคติ ลดค่านิยมต่อการสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยไม่ควรให้คุณค่ากับการสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นหลัก แต่ควรส่งเสริมให้ผู้หญิง และครัวเรือนผู้หญิงมีความรู้เท่าทันปัญหาหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม ตลอดจนการสมรสควรเกิดขึ้นจากความพร้อมที่จะสร้างครอบครัวร่วมกันมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้ทุนอุดหนุนและส่งเสริมการทำวิทยานิพนธ์สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีภาคปลายปีการศึกษา 2557 และครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมสำหรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

คุณฉวี อาวุฒวัฒน์, ฟุ้ง มีอุตร และวิภาวี กฤษณะภูติ.

โครงการศึกษาแนวทางการป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองผู้หญิงไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ. รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์; 2554.

จรัมพร โห้ถ้อย. ปัจจัยทางเศรษฐกิจกับการสร้างครอบครัว. ใน: ชาย โพธิ์ลีตาและสุชาดา ทวีสิทธิ์,บรรณาธิการ. ครอบครัวไทยในสถานการณ์การเปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากร ประชากรและสังคม 2552 ครั้งที่ 5. วันพุธที่ 1 กรกฎาคม 2552; กรุงเทพมหานคร. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม; 2552. หน้า 48-69

บัวพันธ์ พรหมพักพิง, อโศก พลบำรุง, นิลวดี พรหมพักพิง และสุภาวดี บุญเจือ. การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในชนบทอีสาน. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม; 2548.

ภัสสร ลิมานนท์. การแต่งงานและครอบครัว ภายใต้บริบทประชาคมอาเซียน:การศึกษาวิจัยในมิติใหม่. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์, มาลี สันสุวรรณ และ สุทธิดา ชวนวัน. ประชากรและสังคมอาเซียน:ความท้าทายและโอกาส. ประชากรและสังคม 2556 ครั้งที่ 9. วันที่ 1 กรกฎาคม 2556; กรุงเทพมหานคร. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม; 2556. หน้า 23-46

ศิริรัตน์ แอดสกุล. การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงชนบทในเขตจังหวัดอุดรธานี. วารสารรามคำแหง, 2549; 24(3): 296 -311.

ศรีหทัย เวลล์ส. ปราบกฏการณ์การแต่งงานต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย : ผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2556; 21(36): 1-17.

ธนกร วรปรัชญากุล. ปัญหาของผู้หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติ. มติชนรายวัน[วารสารออนไลน์] 3 สิงหาคม 2552 [อ้างเมื่อ 15 กันยายน 2555] จาก http://www.humanrights.ago.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=9479&Itemid=11.

Constable, N. Introduction: Cross-border marriage, gendered mobility, and global hypergamy. In: Constable, N. editor. Cross-border marriages: Gender and mobility in transnational Asia. Philadelphia: University of Pennsylvania Press; 2005. p. 1-16.

Guri Tyldum , Marianne Tveit. Someone who care: A study of Vulnerability and risk in marriage migration from Russia and Thailand to Norway. 1st ed. Norway: Norwegian Ministry of Labour and Social Inclusion, 2008.

Plambech, Sine / From Thailand With Love: Transnational Marriage in the Global Care Economy. London & New York: Routledge Falmer; 2010.

Borjas, G. J. Economic theory and international migration. International Migration Review 1989; 23 (8); 457-485.

Tosakul, R.. Cross-border marriages: Experiences of village women from Northeastern Thailand with western men. In: Yang, W. S. ve Lu, M. C. W. (Ed.), Asian cross-border marriage migration: Demographic patterns and social issues. Amsterdam: University Press; 2010.p. 179-200.